

Franjevački samostan u Zaostrugu nastao je od augustinskog samostana u koji su 1468. došli franjevci. Samostanski arhiv je sredio i popisao fra Josip Soldo, *Inventar arhiva Franjevačkog samostana u Zaostrugu, Arhivski vjesnik*, 16/1973, 177-252. Sažeti prikaz donosi AFZH, str. 564-565. U arhivu se nalazi vrijedna zbirka turskih isprava (457) te 131 rukopis.

Franjevački samostan u Živogošću – prema predaji ondje su se 1584. nastanili franjevci iz Mostara i Ljubuškoga nakon što su im Turci spalili samostan. Godine 1614. rezidencija je proglašena samostanom. U samostanskom arhivu čuva se 8 turskih isprava (1672-1684) i samostanski spisi. Arhiv ima 53 rukopisa te oko 30 turskih knjiga.

Smatrali smo uputnim donijeti pregled osnovnih podataka o samostanskim arhivima franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja, kako ih je opisao dr. Petar Bezina. To je svojevrsna nadopuna pregledu tih arhiva kako su prikazani u knjizi *Arhivski fondovi i zbirke Hrvatske*. Podrobniji podaci o arhivima mogu se naći u analitičkim inventarima spomenutima u tekstu, a za rukopise detaljniji opis sadržaja donosi sam dr. Bezina. Valja napomenuti da je knjiga dr. Bezine ilustrirana faksimilima brojnih rukopisa.

Josip Kolanović

Šime Jurić, Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. Knjiga 2. Zagreb 1993, 324 str.

Drugi svezak *Kataloga rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu* obuhvaća rukopise od br. 659-1416, koji odgovaraju (ali ne u potpunosti) signaturama R 3671-4466. Kao i u prvoj knjizi rukopise je obradio prof. Šime Jurić, dugogodišnji marni voditelj zbirke rukopisa NSB, koji je svojim stručnim radom na opisu rukopisa uvelike zadužio cjelokupnu hrvatsku kulturnu i znanstvenu javnost. Tek objavom popisa svih rukopisa NSB bit će omogućeno istraživačima hrvatske povijesne i kulturne baštine upoznati se s iscrpnim sadržajem brojnih rukopisa što se čuvaju u NSB, koji se ne mogu mimoći u pisanju hrvatske povijesti.

U prikazu koji smo objavili u *Arhivskom vjesniku* 36 (1993), str. 304-306 iznijeli smo metodologiju obrade i dali svoje primjedbe. To isto vrijedi i za ovaj drugi svezak *Kataloga*, koji prema istim mjerilima obrađuje rukopise NSB. U uvodu prve knjige obećano je da će se naknadno izraditi kazala, što je neophodno za ovakvu ediciju. Naime, istraživač praktički mora preći cijelu knjigu želi li potražiti izvore za predmet koji njega posebno zanima. Očekivati je da će to kazalo učiniti lako dostupnim uvid u rukopise prema različitim kriterijima (pisma, jezika, sadržaja i sl.), kao i prema autorima i mjestima.

Ovdje bismo željeli upozoriti na neke vlastitosti ove zbirke ukoliko ona ima građe što se inače čuva u arhivima. Zbirke po svojoj naravi nastaju skupljanjem arhivskoga (i drugoga) gradiva prema određenom mjerilu kao što je sadržaj, vrste arhivskoga gradiva (karte, fotografije), nosaču obavijesti (pergamena, mikrofilmovi). Osnovna je karakteristika

zbirke da nije nastala organskim djelovanjem jednoga određenoga stvaratelja (pravne ili fizičke osobe) u njegovoj redovitoj djelatnosti i obavljanju njegove funkcije. Rukopisna zbirka NSB sadrži najrazličitije pisano arhivsko gradivo, kao što su srednjo- vjekovni kodeksi, liturgijske knjige, rukopisi različitoga sadržaja (pravo, medicina, teologija, prirodoslovlje i sl.), književne rukopise, ali i najrazličitiju korespondenciju pojedinaca, kao i spise različitih ustanova. U tom pogledu u ovu zbirku dospjelo je pod naziv "rukopisa" i arhivsko gradivo nastalo radom javnih ustanova (npr. Zapisnici grada Krapine: R 3340 i 3889; spisi vlastelinstva Čakovec: R 4422-4441; dijelovi arhiva Matice hrvatske i sl). Pri opisu svaki rukopis je opisan zasebno (prema bibliotekarskim mjerilima), premda su to dijelovi jednoga stvaratelja (arhivistički rečeno pripadaju jednome fondu), pa bi trebali predstavljati jednu jedinicu. Slično je i sa različitim ostavštinama, gdje se svaka "jedinica" ostavštine zasebno opisuje, premda bismo radije zadržali ostavštine u određenoj cjelini. Očito, da će se to moći dijelom ispraviti izradom dobrih kazala koja će i u tom pogledu združiti građu koja je inače dobila različite signature. Kada je riječ o arhivskom gradivu, kao dijelu određene cjeline, trebalo je opis takvoga gradiva uskladiti s određenim normativima i standardima u arhivskoj struci. U opisu "rukopisa" o vlastelinstvu Čakovec (Conscriptio, Processus, Protocolla itd.) nije uputno držati se kriterija opisa srednjovjekovnih rukopisa s naznakom *incipita* i *explicita*, jer obavijesno to ništa ne znači, ali bi bilo potrebno dati kratak sadržaj (regest). Objavom ovoga *Kataloga* postavlja se i pitanje razgraničenja arhivskoga gradiva koje se čuva u arhivima i knjižnicama. U Hrvatskoj je nakon 1952. godine bilo više pokušaja, čak je i izrađen nacrt za razgraničenje, ali do njega nije došlo. U vrijeme prije 1918. Zemaljski arhiv u Zagrebu (kako smo to upozorili u prvoj recenziji) predao je Sveučilišnoj knjižnici razmjerno vrlo veliku zbirku (velikim dijelom književnih) rukopisa, a dobio je od Sveučilišne knjižnice isprave iz ostavštine Ljudevita Gaja. To bi trebao biti svojevrsan uzorak za sustavno razgraničenje arhivskoga gradiva koje će se temeljiti na postojećim pozitivnim zakonskim odredbama i pravilima struke. Koliko nam je poznato, takvo je npr. razgraničenje obavljeno između Austrijske Nacionalne biblioteke i Austrijskoga državnog arhiva. Posebno je to vidljivo na nekim slučajevima, kao što su npr. izvorni popisi arhivskoga gradiva (usp. R 3678) što se nalaze u NSB, a samo to gradivo čuva se u arhivima. Ili npr. teško je prihvatiti razloge da se među rukopisima NSB čuvaju matične knjige (usp. R 4451 i 4454). To su samo neki primjeri, ali u knjižnicama (i muzejima) često se čuvaju dijelovi arhivskih cjelina (fondova) koji se inače nalaze u arhivima. Sa stručnog i obavijesnog gledišta takve je cjeline neophodno združiti.

Naveli smo samo neke primjere da bismo na temelju ovoga doista izuzetno vrijednoga *Kataloga* upozorili i na određenu "politiku" razgraničenja pisane baštine između biblioteka i arhiva, ali isto tako između arhiva i muzeja. Stručna obrada kodeksa i rukopisa u strogom smislu riječi je drugačija od obrade arhivskoga gradiva, kao dijela arhivskoga fonda. Svaka struka ima svoje zakonitosti i standarde, pa je razumljivo da dolazi do određenih nepreciznosti i nedosljednosti ako se mjerila bibliotekarstva primjenjuju na obradu arhivskoga gradiva.

Josip Kolanović